

189
189

FÁBIÁN MIKLÓS:

Doktori értekezés a kamatról általában.
Szeged, 1948.,

Diss. A 63

189-1948/49 szám.
Bírálóul fölkérem dr. Székely István
és dr. Móna Mihályt professzor
urakat.
Szeged, 1948 évi október hó 21 n

Székely István
dékán.

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

A KAMATRÓL ÁLTALÁBAN.

Írta: Fábian Miklós

Ellenék tudni, hogy a kamat
maximum megállapítása már nem
az Országos Kérelmi Tanács, hanem
a Gondnoki Főtanács hatásköré tar-
tozik. (8220/1948 Korm. rendelet 1948
július 30.) Elfogadom
Szeged 1948. X. 26. Székely
Frige kis dolgozatok
elf. Móna

Forrásmunkák:

Székely István: Vezérfonal a magyar magánjogi előadásokhoz

Szladits-Fürst-Ujlaki: Kötelmi jog.

Szladits: A magyar magánjog vázslata.

Kolozsváry: Magánjog.

Bátor Viktor: Kamat.

Villányi: A m.magánjog rövid tankönyve.

W.Wolf Károly: Kamat.

DISS. A 63

A kamatfizetés szabályozása a múltban.

A római jog kamatfizetési törvényei lényegében egyező elveket tartalmaztak a mai jogéval.² A kamatot azonban nem úgy, mint mi, századrészben, hanem a tőke bizonyos részében szokták megállapítani. Vagyis a kölcsönadott tőkét véve egységnek, minden esetben, midőn faenus unciariumról szóltak, az adott tőkének 1/12-ed részét értették, ami $8\frac{3}{4}\%$ -nak felel meg. Az időegység ott is egy év volt eredetileg, de később havonta számították. A kama -

tot stipulacival kötötték ki. Az így kikötött kamatot függetlenül a főtartozástól lehetett perelni. A kamatlábat a stipulacioban meg lehetett határozni és hogy az esetleges uzsorás kamatnak elejét vegyék, a római 12. tábla legmagasabb kamatláb gyanánt a faenus unciariumot / 8.5 % / állapította meg.

Ezeknél a kamatoknál a kamatlábat külön szabályozták aszerint, milyen nagy érdeket volt hivatva pótolni a kívánt kamat.

A kánonjog a római jog, a római jog kamat-
törvényeivel szemben feltétlenül eltiltotta a kamatot, a-
mely szerinte egyértelmű volt az uzsorával. Ennek dacára
azonban nem akadályozta meg a kamat törvényes megengedését.
A német birodalomban 5 %-ban állapította meg a törvény a
kamatot. Hazánkban a kánonjog befolyása szintén érez-
hető volt. Az 1622: XL.t.c. " az ország ércbányáinak fel-
szabadításáról és a királyi fiscushoz kapcsolásáról, és a

pénzverő felügyelői tiszt visszaállításáról " intézkedvén,
a 2.§-ban kimondja, hogy " a kamat, avagy a kamattöblet pe-
dig, amelyet a bányák birtokosai követelnének, minthogy azt
az ország törvényei tiltják, teljesen és egészen elessék."
Az 1647: CXLIV.t.c. már megengedi, hogy " jövőre szabad le-
gyen úgy az adósoknak magukat, minden száztól hattal számi-
tandó törvényes kamatra kötelezni, mind a hitelezőknek /ha
eziránt kötelező levelük van/ azt a bíróság előtt és azon-
kívül követelni." A kamat kikötésének megengedése után már

az uzsora mind nagyobb mértékben jelentkezett, úgyhogy az 1715: LI.t.c.-ben már szükségesnek tartották kimondani: "mint-hogy igen sokan a megengedett 6 %-os kamattal meg nem elég-szenek, jövőben senkinek se legyen szabad pénzelt évenként fizetendő 6 %-ot túlhaladó kamatra kölcsönadni és a már köl-csönadottakat ezenfelül kinnhagyni...."

Az 1802: XXIV.t.c. ezeket a törvényeket mege-rősíti és kimondja, hogy " azonfelül az, aki magának mérté-ken tuli összeget köt ki, ugyanaz az ügyészi kereset mel-

lett járulékosan még a bíró bölcs belátása szerint meghatározandó, vagy pénzt, vagy fogságbüntetéssel fenyítettessék."

Az 1868: XXXI.t.c.ellentétben az addigi törvényes rendelkezésekkel, a kamatlábat 6 %-ban állapítja meg, de 1.§-ában kimondja, hogy " a szerződési kamatlábnak az eddigi törvényekben foglalt korlátozása megszüntetvén, azt a szerződő felek írásbeli szerződés által tetszésük szerint állapíthatják meg." Ennek az intézkedésnek az lett a következménye, hogy a kamat 40, sőt 60 %-ra is felemelkedett, aminek

oka az akkori tőkehiányban keresendő. Ezért az 1877:VIII.
t.c. már gátat kellett, hogy vessen a felburjánzott uzsorá-
nak. Ez a törvény 8 %-nál magasabb kamatot nem enged, illet-
ve megtiltja, hogy közjegyző olyan okiratot vehessen fel, a-
melyben 8 %-nál magasabb kamat van kikötve, a magasabb kamat
be nem kebelezhető, a bíró meg nem állapíthatja. A már kifi-
zetett magasabb kamat azonban már vissza nem követelhető.
Az 1877: VIII.t.c. ezeket az intézkedéseket
kiegészíti és megszigorítja. Azonban ennek a törvénynek a

rendelkezései gyengének bizonyultak az uzsora tulkapásai-
val szemben, amely különösen váltó alakjában könnyen kiját-
szotta a törvény rendelkezéseit. Ezért a törvényhozás szük-
ségesnek tartotta az 1883: XXV.t.c.-ben külön büntető intéz-
kedéseket hozni, amelyeknek célja az adós védelme volt./W.

3 Wolf Károly: A kamat c.m./
A fent röviden vázoltakból is kitűnik, hogy a
kiköthető kamat legmagasabb mértékének: a kamat magasságának
szabályozása a törvényalkotásnak évszázadok óta kedvenc te-

rülete. A jog és gazdaságtörténet, sőt a politikai történelem némely fejezetében a kamatteher, az adóson behajtható kamatok magasság jelző szerepet játszottak. E téren a teljes kamattilalomtól / kánonjog/ a kamatszedés korlátlan nagyságu megengedéséig mindenféle szabályozás előfordult már, nincsen olyan kialakult jogelv, amely a jelenlegi gazdasági rend mellett a tételes jogszabályban mindig érvényesülne, amelyet az európai, vagy általában a kapitalista gazdasági civilizáció világában mindig megtalálunk. A sza-

bályozás tehát esetleges, a jogász feladata csak a pillanatnyilag tételesen irányadó korlátozó jogszabályok ismertetése. / Bátor Viktor: Kamat. Szladits: M.Magánjog. Kötelmi j. III/ 34o old./

A kamat jogi fogalmának meghatározása.

A kamat jogi fogalmának meghatározása nagyjában ugyanaz iróinknál. Székely szerint: " kamat idegen tőkének, vagy más helyettesíthető dolognak elvont használatáért a tőkével egyenlő dologban a kamatozási idő egységére fize-

tett, százalékszerűen meghatározott ellenszolgáltatás." Székely i.m.52 §.7. oldal. Kolosváry szerint: kamat valamely helyettesíthető dologból - főleg pedig pénzből álló tőkének procento hányadrészei szerint meghatározott és azonos dolgokból, illetőleg szintén pénzből álló az a járulék, melyet a főtőke használatának elvonásáért ellenértékképen jogügylet, vagy törvény alapján időnként visszatérőleg fizetünk." / Magánjog c.m. 297 o./ Kolozsvári i.m. 297 oldal.

Szladits meghatározása szerint: a kamat he-

lyettesíthető dolgok bizonyos mennyiségének elvonása fejében járó, a helyettesíthető dolgok mennyiségéhez és az elvonás időtartamához képest számított ellenszolgáltatás. A helyettesíthető dolgok elvont mennyiségét a kamathoz viszonyítva tőkének, azt az arányt, amelyben a kamat a tőkéhez viszonylik, kamatlábnak nevezzük. / M. Magánjog vázlatára c.m. 58.old. / ~~(Villányi i.m. 58 oldal).~~

Villányi szerint: " kamat helyettesíthető dolgok bizonyos mennyisége, amelyet a hitelező tőkéjének használatáért a tőke összegéhez, vagy értékéhez és a hasz-

...nát idejéhez képest az adóstól követelhet./ A m.m.jog
...rövid tankönyv 232 old./ Villányi i.m. 232 oldal.
...Bátor szerint: Kamatnak nevezzük pénztartó-
...zás adósának azt a kötelezettségét, hogy tartozása tőke-
...összegén felül további pénzösszeget fizessen, amelyet a
...tőkeösszeg százalékában szokás kifejezni. A kamatnak csak
...azt a tőketartozást kísérő mellékszolgáltatást nevezzük,
...amely a tőketartozás valamely százalékos részének megfe-
...lelően a tőkével egyneműen van kiróva./ i.m.335.old./
...Bátor i.m.335 oldal.

A "kamattérítés az adóst azért terheli, mert ő a hitelezőtől bizonyos termelési erőt elvont, amit a hitelező emiatt a saját termelésében nélkülözni kénytelen. Ilyenképpen őt veszteség éri, aminek közömbösítésére szolgál a kamat."

"A kamatkövetelési jog forrása lehet: jogügylet, vagy törvény." / Székely i.m. 52 §. 7-8 oldal/
A kamat lényege tehát, hogy pénzben, illetve a tőketartozás valamely részében legyen kikötve. Ez a szabály a törvényes kamatnál határozott, kétely nem merülhet fel, mert

mindig pénztartozásnak százalékos része és a törvény mindig a tőke százalékában rójja ki. A mindennapi életben azonban más esetekkel is találkozunk és pedig elég gyakran. Vannak esetek, amikor a kamatot nem százalékban rójják ki. Így van ez a nem pénzbeli kölcsön kamatjánál, ha a szerződés a kamatot nem a kölcsönző termény, értékpapír, természetben szolgáltatandó százalékában, hanem pénzben szabja meg és így van a pénztartozásnál, ha az ügylet az adósra azt a kötelezettséget rójja, hogy hiteligenybevétel el-

ellenértékeképpen ne pénzt, hanem részben, vagy kizárólag más szolgáltatást adjon. Igen gyakran kétségek merülnek fel, hogy kamattal van-e dolguk, vagy sem. Ha a pénztartozás adósa által teljesítendő ellenszolgáltatás nem pénzben történik és piaci ára nincs, / pl. az adós arra kötelezi magát, hogy a hitelezőnek állást szerez, vagy bizonyos árut nála fog vásárolni, stb. / az ilyen szolgáltatás semmi vonatkozásban, tehát kamatmaximum átlépése körében sem tekintendő kamatnak, mert nincs "dolog, vagy haszon" - szolgáltatás. /Bá-

tor: i.m. Az ilyen jelenségtől, amely kétségtelenül nem kamat, a szabályos százalékgig sok átmeneti, kétes eset lehetséges. Pénzkölcsönért adott lakás, vagy természetbeni eltartás, nem pénzbeli kölcsönért fizetett pénzellenérték/ pl.értékpapírkölcsön kölcsöndíjai pénzben/ esetében és minden más hasonló esetben az ügylet természete szerint esetenként kell eldönteni, hogy valamennyi kamat jogszabályt kell-e alkalmazni, vagy csak egyiket-másikat.

Mi a kamattartozás jogi jellege.

A kamattartozás, illetve szolgáltatás egy főkövetelést feltételez, melynek jogi sorsát minden vonatkozásban osztja. Ez a kamatszolgáltatás lényege. Ebből következik, hogy: járulékos természetű. Tőketartozást tételez fel.

" Nem helyettesíthető dolgok elvont használataért járó szolgáltatás a bér. Tőketartozás nélküli időszakos szolgáltatás pedig a járadék." Székely i.m. 52 §.7. oldal. A kamat abban különbözik az osztaléktól, hogy a ka-

matot a tőke nagysága és a használat időtartama szerint,
egyéb tényezőktől függetlenül, előre megállapított kulcs
alapján határozzák meg, végül a visszatérő jellegben tér
el az egyszerű jutaléktól.

Az adóst külön kikötés nélkül is a tőke meg-
fizetésén kívül járulékosan kamatfizetési kötelezettség is
terheli. A kezdő időpont változik. De pénztartozásnál fel-
tétlenül megkezdődik valamikor a törvényes kamatfizetési
kötelezettsége. Ezzel szemben törvényes kamatfizetési köte-
lezettség a magyar jogban egyetlen esetben sem terheli az

adóst, más esetben, mint pénztartozásnál. Jogügyleti kamatot sem ismer jogrendünk mást, mint pénztartozás esetében, kivéve egyetlen esetet, t. i. a nem pénzbeli kölcsönt. Ha tehát az adós adásvételi ügyletből, bérletből, letétből, munkaviszonyból, vagy bármely egyéb címen / hagyományként, hozomány címén stb. nem pénzzel tartozik, e nem pénzbeli tartozás után kamatot fizetni nem kell, sem kikötni nem lehet.

Ha tehát előfordul is, hogy az ügylet nem pénzbeli tartozás esetében egészen kivételesen valami ka-

matszerű szolgáltatást ír elő, az ilyen járulékos kötelezettséget még akkor sem helyes kamatnak nevezni, ha a felek kötelezettségének megállapításánál analogia útján abból következtetünk az ügyleti szándékra, hogy a felek kamatnak nevezték azt, ami valójában százalékos kötbér, bér, százalékos átlag gyümölcstérítés stb.

A nem pénzbeli kölcsön után kamat tehát kikötés nélkül akkor sem jár, ha az adósnak hasonló esetben pénzkölcsön után kamatot törvény szerint kikötés nélkül is fizetnie kellene. Ha tehát kereskedő nempénzbeli kölcsönt

ad, a K.T.284.-ik §-a alapján kamatot nem igényelhet./K.
5483/927/JH.II.675./ / K.1857/1929.J.H.IV.24./

" A kamat járulékos szolgáltatás, mert követelést tételez fél, melynek osztja a jogi sorsát. Ezért pl. engedménynél a kamatkövetelés átszáll az új hittelezőre / engedményesre/; a zálogszerződés kétség esetében kiterjed a kamatokra is." Székely i.m. 52 §.7-8 old./
Említettük tehát, hogy a kamat járulékos természetű, egy főkövetelést feltételez. Ettől a szabálytól azonban van eltérés is, amennyiben a kamatnak bizonyos tekintetben önállósága is van. Így a hátralékos kamatok a főkövete-

léstől függetlenül perelhetők: a kamat iránti követelés a főköveteléstől külön engedélyezhető, vagy hagyományozható, a hátralékos kamat a követelés megszűnte után is fennmarad és mert benne további tőkeélvezés rejlik, szintén kamatozhatik./ Kamatos-kamat/ Részben önálló a kamat az elévülés szempontjából is. / Kolozsváry: i.h./ Kolozsváry i.m./

A kamat fajtái

" A kamatkövetelési jog forrása lehet: jogügylet és törvény. Az előbbit önkéntes, utóbbit szükség-

szerű kamatnak is nevezik."

Jogügyleti kamatok.

" Jogügylet-kamat forrása a felek ily irányu megállapodása, illetve élők közötti, vagy halál esetére szóló egyoldalú rendelkezés./ Végrendelet/" Székely i.m.52 §. 8 oldal./ Egyes ügyletek kamat-fizetést nem tőrnek, pl. a váltón kamatot nem lehet kikötni. Kamat kiköthető lejárt kamattartozás után is./ Szerződéses kamatoskamat./

A jogügylet a felek akarata szerint szabályozhatja a kamatfizetési kötelezettséget. Jogügyletben kiköt-

hetnek a felek kamatot, vagy pedig - ami természetes - kamatmentességet is stipulálhatnak. A lényeg az, hogy a jogügylet az adós kamatfizetési kötelezettségét mindennemű cauzából származó pénztartozás esetére szabályozhatja. Előfordulhat tehát jogügyleti kamat oly ügyleteknél is, amelyek nem hitelezési természetűek, pl. ha a végrendelet a kötelelő rész után az örökhagyó halálától, - a házassági szerződés közszerzeményi igény után a házasság megszűnésének időpontjától. - Mindezekben az esetekben az adóst pénztartozása után

annyiban, amennyiben a jogügylet a törvényes kamat szabályaitól eltér, jogügyleti kamat terheli, anélkül, hogy a tartozás hitelezési ügyletből származnék. Az ilyen kivételes esetektől eltekintve azonban jogügylet az adós pénztartozásának kamatát csak hitelezési ügyleteknél szokta megállapítani.

Ellenben nem feltétele minden pénztartozásnak az, hogy kamatot is fizessen az adós. Pl. hitelbe vásárolok fűszert, cipőt, ruhát, stb. adós maradok a fogorvosnak stb. Ezekben az esetekben tartozásom után nem fizetek kamatot,

pedig ebben az esetben is pénzzel tartozom. A jogrend nem teszi mindig feltétlenül kamatkötelessé a hitelezésből keletkezett pénztartozást, mert a hitelezés ellenértéke igen gyakran a jogügylet egyéb tartalmába van más alakban belefoglalva./ Bátor: i.m.25.oldal/

Általános jogelv azonban az, hogy a hitelező a hitelnyújtásért ellenértéket szokott kérni és kapni. Kétség esetében tehát a vélelem az, hogy hitelezési ügyekben a felek kamatot akartak kikötni.

A jogügylet kellékei itt is azok, mint más

*felelősség a jogrendszeri feladatokról, mely a kamat-
maximálásról (2224/1948 Norm. sz. 1948. VI. 20)*

téren. A kamat tehát kiköthető: írásban, szóban és hallgató-
tagon is. Mégis itt külön rendelkezéseket találunk és pedig
a kamat nagysága tekintetében.

Kamatot, ha annak nagysága a törvényes kamat
mértékét meghaladja, csak írásban foglalt jog-
ügyletben lehet kikötni. / 1895: XXXIV.t.c. / Kereskedelmi ügy-
letben lehet a törvényes kamatlábnál magasabb kamatot szó-
belileg is kikötni. / K.T.286.§. /

A kamat nagysága tekintetében az 1877:VIII.
t.c. tartalmaz rendelkezéseket. Ujabb jogunkban azonban et-

től eltérő rendelkezések vannak érvényben. Ugyanis az 5610/1931 M.E. rendelet a törvény rendelkezéseitől eltérő határozatokat tartalmaz. Szabályozza a kamat magasságát számszerűleg, és megállapítja azokat az eseteket, amelyek a kamatkötés túlfizetése esetén állanak be. " Mai jogunk szerint a bíróilag érvényesíthető kamat maximumát időnként az Országos Hitelügyi Tanács állapítja meg / 5610/1931 M.E. sz.rendelet/ a mindenkori gazdasági és pénzügyi viszonyok figyelembe vételével". / Székely i.m. 52 §.8. oldal./ †

Kamatot érvényesen a mindenkori irányadó leg-

† Legújabbán a Gondnoki Főtanács állapítja meg a kamat-maximum mértékét (8220/1948 Norm. rendelet. 1948. VII. 30.)

magasabb kamatláb / kamathatár/ százalékos mértéke felett ki-
kötni nem lehet. Ha az ügylet a kamathatárnál magasabb kamat
fizetésére kötelezi az adóst, az ügylet ugy tekintendő, mint-
ha a mindenkori kamathatárnak megfelelő kamatfizetését irta
volna elő. Az adós tehát többet fizetni kamat címén nem tar-
tozik. Mint tartozatlan fizetést visszakövetelheti. A rende-
letnek ez az intézkedése új jogelvet tartalmaz, mert eddigi jo-
gunk szerint a már kifizetett magasabb kamatot visszakövetel-
ni nem lehetett. Az újabb rendelkezés szerint ha olyan sze-
mély, aki kölcsönnyújtással iparszerűen foglalkozik./ bankár

stb./ kamathatárt meghaladó kamatot elfogad, kihágást követ el. A visszakövetelési igényt ily esetben a büntető bíróság előtt is lehet érvényesíteni. Mint fontos jogelvet kell megemlítenünk, hogy a kamathatár vonatkozhatik nem pénzbeli kölcsönügyletekre is.

A kamatkikötés tehát akkor is érvényes, ha a kikötött kamat magasabb, mint a kamathatár és a kamattétel meghatározása sem érvénytelen, vagyis az adós nem a törvényes kamatot tartozik fizetni, hanem az érvényesen kiköthető legmagasabb kamatot. Ha a kamatkötelezettség fenállása alatt a

kamathatár emelkedik, az új magasabb kamathatárig válik érvényessé a kikötés. / Bátor: i.m./

A kamat nagysága - ha kikötve magasabb nincs 5 % polgári ügyekben, 6 % váltóügyekben. Kiköthető azonban ügyletileg magasabb kamat is. A kamat maximumát jelenleg az Országos Hitelügyi Tanács van jogosítva megállapítani a viszonyok figyelembevételével. E megállapítás szerint ma a kiköthető legmagasabb kamat: **8%**

A kamat maximumot meghaladó kamatkikötés azonban még magában véve nem semmis, de bíróilag nem érvényesíthető

2
L. 29. lap
megjegyzés.

u.n. csonka kötelem. Ha tehát az adós a maximumot meghaladó kamatot szabadon, önkéntesen s nem tévedésből megfizette, a többletet se vissza nem követelheti, se tőketörlesztésbe el nem számolhatja. / Székely i.m. 52 §.9.o./

Villányi szerint is / eltérőleg Bátor véleményétől / ha az adós a magasabb kamatot önként megfizette, azt vissza nem követelheti és a tőke törlesztésébe be nem tudhatja. A maximumot meghaladó kamatkövetelés szerinte naturális obligáció. Nem lehet azonban önkéntes teljesítésnek tekinteni a törvény szerint a félévet meghaladó időre megfizetett,

vagy bármily időre, de a törvényes maximumot meghaladó mértékben előre levont kamatot. / Villányi: i. b. /

A megengedett mértékű kamat kikötése évi 5 %-on alul alakszerűséghez kötve nincs. Ennél magasabb kamat kikötésének érvényességéhez azonban okirat szükséges. Fontos jogelvély, mert a gyakorlati életben mindennap előfordul, hogy ha a felek a kamat mennyiségét nem határozták meg, akkor 5 %.

A jogügyleti kamatok mindig postnumerando teljesítendőek.

Kamat alatt a törvény általában mindennemű mel-

léktartozást ért, amelyre az adós a tőkén felül kötelezettséget vállal. A kamat tekintete alá esik tehát a kötbér, jutalék, üzleti díj megtérítési összeg stb. A törvénynek ez e rendelkezése azonban csak a kamatmaximumra vonatkozik, de nem a kamattal kapcsolatos egyéb jogszabályokra. Annak a megállapítása szempontjából tehát, hogy a kamatkikötés nem lépi-e túl a kamat megengedett legnagyobb mértékét, minden ilyen mel-
léktartozást kamatnak kell számítani. Kamatmaximumba beszámít a kikötött kamatoskamat is.
A kamatmaximumot meghaladó kamatkikötés nem sem-

... mis, hanem abból természetes kötelem-naturális obligáció
... keletkezik. Erről már előzőleg megemlékeztünk.
... "A kamatmaximumot meghaladó kamatkikötés nél-
... különbözi a peres és perenkivüli jogsegélyt; bíró azt sem ité-
... letben, sem egyezségben meg nem állapíthatja; végrehajtás,
... telekkönyvi bejegyzés tárgya nem lehet; közokiratba nem fog-
... alható s ily tartalmu magánokirat közokirat jellegével fel-
... nem ruházható./Székely i.m.52 §.9.oldal./ "

A bíróság a törvényben meghatározott kamat-
... nál magasabb kamatot nem ítélt meg, még pedig sem marasz-

találás, sem beszámítás útján ilyen kamatkikötést tartalmazó
bírói egyezséget nem vehet tudomásul, közjegyző nem vehet
fel ilyen kikötésről közokiratot és nem ruházhat fel ilyen
kikötést tartalmazó magánokiratot közjegyzői okirat jelle-
gével; telekkönyvi hatóság sem jegyezhet be magasabb kama-
tot. Ha azonban az adós a maximumot meghaladó összeget oly-
ként teljesített, hogy a hitelező azt előre levonta, úgy ezt
a tőke törlesztésére fordítotttnak kell tekinteni. A törvény
szerint a fél évet meghaladó időre levont kamat a tőke tör-
lesztésére fordítandó, ugyszintén a legmagasabb mértéken fe-

lülí kamat is / bármilyen időtartamra / úgy tekinteni, mintha azoknak összegét az adós a tőkéből fizette volna vissza. Ilyen esetben a hitelező nem hivatkozhatik arra, hogy az adós a kamatot a maximumot meghaladó mértékben fizette és hogy azt, mint naturalis obligatio teljesítését vissza nem követelheti.

A kamatkorlátozó rendelkezések nem vonatkoznak a váltóra. A váltóból abstract kötelem származik: az ilyen kötelem független attól, hogy a váltó adásnak alapjául szolgáló követelés érvényesen jött-e létre. A váltókötelem nem tünteti fel a váltótartozás jogcímét és így az sem jut kifejezésre, hogy a váltó összegének valamely része kamat-e, vagy

sem. A váltó összegében többnyire van kamat is. De maga a váltó kamatkikötést nem tűr; ezért nincs értelme a kamat korlátozásának.

Nincs helye kamatkorlátozásnak bejegyzett kereskedőknek kölcsönös kereskedelmi ügyleteiből eredő követelésekre. A törvény ugyanis abból indul ki, hogy a kereskedőknek többnyire elég gazdasági belátása van ahhoz, hogy magát a hátrányos kamatkikötés ellen megvédje.

Nincs helye kamatkorlátozásnak az olyan kölcsönöknél, amelyek záloglevelek kibocsátásának alapját képe-

zik és a telekkönyvben feljegyzik azt, hogy a telekkönyvi bekebelezés záloglevelek biztosítékát szolgálja, semminemű kamatkorlátozás nincs.

Nem vonatkoznak a korlátozások a közadók módjára behajtható köztartozások kamataira.

Joggyakorlat.

80. Eh. A kamatfizetés elfogadása a tőkekövetelés visszafizetésének határideje hallgatag meghosszabbításának lévén tekintendő, mindaddig, míg az az idő, amelyre

a kamat lefizetett, le nem jár, a tőke visszafizetése nem követelhető./

102.Eh. A tőke utáni kamatnak a kamata is az 1877: VIII. t.c. 2.§-ának rendelkezése alá esik, vagyis kamat alatt a kamatnak kamata is értetik: ha tehát a tőke után 8 % kamat köttetett ki, ezen kamat-összeg után kamat meg nem ítélhető.

200.Eh. Ha alperes a marasztaló alsó birói ítélet folytán fizetett a felperesnek és a felső bíróság felperest a keresettel elutasította, úgy a pervesztes felperesnek a keresetösszegét meg kellene térítenie a bíróságnak.

res az általa felvett összegnek a kézhezvételtől számított törvényes kamatát is tartozik a fizető félnek megtéríteni.

461.Eh. A kártérítési összeg után éppen úgy, mint más természetű vagyoni követelés után az erre jogosítottat a késedelmi kamat illetvén meg, a kárt okozó fél a károkozás bekövetkeztével azonnal esedékes kártérítés után a kártétel napjától kezdődően tartozik a kamatokat megfizetni.

/ Szladits-Fürst Ujlaki: Kötelmi jog. 561 oldal/

Törvényes kamat.

" A törvényes kamat akkor illeti meg a hitelezőt, ha a jogügyleti kamatot nem kötöttek ki. A törvényes

kamat nálunk ezidőszerint 590/1885 XXXV.t.c. és XXXVI t.c.

/ Székely i.m. 52 §.9.oldal./

A törvényes kamat több fajai: késedelmi kamat, perkamat, kárkamat, egyenértéki kamat, mulasztási kamat stb./ Székely i.m. 52 §.10.o./

A törvényes kamat oly tényeken alapszik, melyeket kamatkötelezettséget szülő hatállyal közvetlenül a törvény ruházott fel: jellemző sajátága, hogy csak a tőke esedékességével lesz esedékessé, de nem azelőtt. Esetei közül legfontosabb a most már szűk térre visszaszorult késé-

delmi kamat, a pénztartozások késedelembe jutása esetére.

/ Kolosváry: i.h./ Nagysága ugyanaz, mint a főtartozás ka-

matáé. Továbbá a perkamat, amely a beperesített pénztartozá-

sok után a kereset benyújtásától jár. Törvényes kamat jár a

köteles rész után is stb./ Kolosváry: i.h./

Leggyakrabban előforduló eset a késedelmi ka-

mat, ezért erről röviden meg kell emlékeznünk. Pénztartozás

után az adós késedelmbe esése időpontjától kezdve kamatot kö-

teles fizetni. A késedelmi kamat annak a kárnak általányme-

térítése, amelyet a pénztartozás hitelezője az adós késedel-

lenség miatt szenvedett kártól. A törvényes

me folytán szenved. A hitelező a pénzt gyümölcsöztethetné és ezt az adós késedelme miatt nem teheti. A jog a pénztartozás hitelezőjét felmenti kárának bizonyítása alól és lehetővé teszi számára, hogy azt a kárt, amelyet a dolgok rendszer menete szerint őt nagy valószínűséggel feltehetően éri, tőkéje kamatának elveszésével az adóstól minden további nélkül követelhesse.

A késedelmi kamat mértéke általában a törvényi 5 %.

A késedelmi kamat fizetésének kérdésében iróink eltérő véleményen vannak. Szladits szerint: minthogy

a késedelmi kamat valójában késedelmi kártérítés, amelynek feltétele az adós vétkessége: elvben a késedelmi kamat is csak vétkes késedelem esetében járna. Ujabban azonban gyakorlatunk egyre inkább odahajlik, hogy pénztartozástól az adós késedelme esésétől fogva késedelmi kamat jár, habár az adós netalán vétlen is a késedelmben./ obiectiv mora/ Ezt a felfogást újabb törvény is megerősíti. Az 1923:XXXIV t.c. ugyanis a pénztartozások késedelmes fizetése esetére a késedelmi kamat helyett késedelmi átalány-kártérítésül különleges kamatfajtát létesített. Ennek a kártérítésnek

a mértéke aszerint volt különböző, amint az adós késedelme vétkes vagy vétlen volt. Ezt a mértéket a miniszterium időnként rendelettel állapította meg.

Az 1923: XXXIX.t.c. ilyképpen az általános szabálytól eltérően a vétlen késedelem esetén is kamatfizetési kötelezettséget állapított meg. Ennek a törvénynek az értelmében az adós azzal, hogy késedelmét kimenti, a késedelmi kár alól még nem mentesült, csupán kisebb kamatot tartozott fizetni, mint vétkes késedelem esetén. Jogunkban az az elv, hogy vétlen késedelem esetén is jár a hitelezőnek kártérítésül ka-

mat./ Szladits: i.h./

Bátor vélemény ezzel ellentétben. Szerinte:
elvileg azt kell mondani, hogy ha az adóst a pénztartozás meg-
fizetésében el nem hárútható körülmények akadályozták, / pl. el-
háríthatatlan természeti akadályok folytán lejáratkor nem fize-
tett / vagy ha a hitelező követeléséről az adós nem tudhatott,
az adós nem tartozik késedelmi kamatot fizetni. Nem jár kése-
delmi kamat: kamat, kötbér, életjáradék, tartásdíj, a foglaló
duplája után / i.h. /

Mindez nem zárja ki, hogy a hitelező az őt a
törvényes kamat mértékén felül ért kárt bizonyíthassa és kö-

vetelhesse.

Mindez nem zárja ki, hogy a hitelező az őt a törvényes kamat mértékén felül ért kárt bizonyíthassa és követelhesse.

A törvényes kamatfizetési kötelezettség főbb esetei még a következők:

Kármamat: aki kártérítéssel tartozik, a kár pénzüsszege után a károkozás időpontjától kamatot fizetni köteles.

Egyenértéki kamat jár: ha az adós szolgáltatásának ellenértékét már megkapta, de a maga részéről még nem szolgáltatott; így különösen kamatot köteles fizetni a vétel-

ár után a már birtokba lépett vevő, a vállalati összeg után a művet már átvett megrendelőtől.

Kamat jár: a hatálytalan ügylet alapján teljesített és a hatálytalanság folytán visszajáró pénzösszeg után, a megtérítendő költségek és beruházások, a megbizott, a vagyonkezelő, a letéteményes, a munkavállaló kezéhez befolyt és ki nem adott értékek, a visszatérítendő alaptalan gazdagodás után attól fogva, hogy a gazdagodó a jogalap hiányáról értesült stb.

Bírói ítélet létesíthet kamatfizetési kötelezettséget, ha közös tulajdont, vagy egyéb dologi jogot fel-

osztó ítélet esetén egyik részes javára a másik részessel szemben.

Szokás rosszhiszeműségi kamatról is beszélni.

Idegen pénztőke rosszhiszemű birtokolását, pl. az álörököst vagy azt, aki tudva tartozatlan fizetést elfogadott, kamatfizetési kötelezettség terheli azon időponttól, amikor a pénz az ő birtokába került, illetve ha a rosszhiszeműség később állt be, a rosszhiszeműbe esés időpontjától. Szokás helyreállítási kamatról is beszélni. Szerződésszegés miatt terheli ez a kamat azt, akinek szerződésszegése miatt a másik fél

az általa fizetett összeget visszakövetelheti, attól az időponttól, amikor a pénz birtokába került.

A megbizott és a társa jogellenesen saját céljaira fordított összegek után a felhasználás, elvonás időpontjától kamatot tartozik fizetni./ Ilyen intézkedést tartalmaz a K.T./ Mulasztási kamatot tartozik fizetni a gyám, gondnok a be nem szolgáltatott pénzösszeg után./ Gy.T./

Szokás hitelkamatot is megkülönböztetni. Ez alatt azt értjük, hogy bejegyzett kereskedőnek az általa adott kölcsön, előlegek és a tett kiadások pénzösszege után

- Lejárt a pénzkiadásának napjától jár kamat, tehát akkor is, ha a visszafizetés lejárt a későbbi időpontra ügyletileg ki van kötve.

Lejárati kamat alatt azt értjük, hogy a jogszabály bizonyos esetekben arra kötelezi az adóst, hogy adóssága lejártától kezdve kamatot fizessen./ Bátor: i.h./

Perkamat alatt azt értjük, hogy a kereset indítás napjától minden olyan pénztartozás után is, amelynek adósságát előzőleg kamatfizetési kötelezettség ügylet, vagy jogszabály alapján nem terhelte, kamat jár. A perkamat a kereset

benyújtásától jár és akkor is fizetendő, ha az adós késedel-
mét ki tudja menteni, amikor is késedelmi kamat nem jár. Csak
a perindítástól jár kamat: kamat, életjáradék, tartásdíj, köt-
-és bér fizetési kötelezettség, a foglaló kétszerese, valamint
-és nem vagyoni kárért megállapított elégtétel után.

A felsorolás nem zártkörű, a törvényhozó a
-és bíró keze nincs megkötve abban, hogy az életben előforduló
-és bármely más pénztartozásnál is a tartozás keletkezésének idő-
-és pontjától a kamatot megítélje, de nyilvánvaló, hogy nagyon
-és szűk körre szorult már így is azoknak a pénztartozási cauzák-

nak a köre, amelyeknek esetében már jelenlegi jogunkban az adós a tőke elvonása időpontjától, de legalább is a lejáratától, - akkor is, ha valamely mentő körülmény folytán őt késedelem nem terheli, - ne lenne köteles a pénztartozás tőkeösszege után kamatot fizetni./ Bátor: i.m.35o oldal./

Elévülés.

" Ha a jogosított alanyi jogának érvényesítésével a jog által megállapított hosszú időn át késedelmeskedik, ennek késedelme folytán elveszti annak lehetőségét, hogy jo-

gának érvényesítése iránt eljárást, keresetet indíthasson.

/ Székely i.m. 13 § 31.o./

A jogrendszerek újabb fejlődése arra mutat, hogy mind rövidebb idő szükséges ahhoz, hogy valamely követelés elévüljön. Az elgondolás az, hogy ha valaki jogait huzamosabb időn át nem gyakorolja, azt lehet feltételezni, hogy jogát nem kívánja érvényesíteni, másfelől pedig a követeléseknek évekig történt függőben tartása, nem érvényesítése az adósban is azt a vélelmet kelti, hogy a hitelező követelésétől elállott. Végül az éveken át tartó nem érvényesítés kö-

vetkeztében a követelés összege annyira felgyűl, hogy annak egyszerre és azonnal való érvényesítése az adós tönkremenetelére vezethetne. Így tehát közgazdasági érdek is, hogy a tulságos sokáig tartó halogatást a követelés elévülésének következményével akadályozzuk meg.

Különösen áll ez az elv a kamatokra nézve, ahol a hosszú évekig tartó felgyülemelésük csaknem a tőke megkétszereződésére vezethet, ami az adós anyagi tönkremenetelét vonhatja maga után. Ezért törvényeink a kamat elévülését rövid időhöz kötik.

" A kamat önállósulásának egyik jelensége a

kamat rövidebb elévülési ideje. Az 1883.XXV.t.c. ugyan-
is a kölcsön s más hitelezési ügyletből eredő a bírói-
lag meg nem itélt kamatok elévülési idejét 3 évben álla-
pitotta meg annak az évnék a végétől számítva, amelyben
a kamatot fizetni kellett volna / 65 T.Ü.H./ Pénzinté-
zeti betétekre, késedelmi kamatokra a bíróilag megítélt
kamatokra a 3 év kamatelévülés nem terjed ki/ Székely
i.m.52 §.8.o./